



**Režīmam
nepakļāvīgais zēns-
Roberts Jansons**

Mēs bieži sakām, ka pasaule ir ļoti maza, taču, kā tas sanāk, mēs nezinām par mūsu tautas slēptajiem dārgumiem. Pastāv arī teiciens, ka tie klusākie ūdeņi ir visdziļākie. Varbūt abi teicieni izskaidro šo situāciju?

Arī Ikšķilē ir savs slēptais dārgums- Roberts Jansons- Goda ikšķilietis, novadpētnieks, rakstnieks, grāmatas "Komunistu režīmam nepakļāvīgie Liepājas zēni" autors, vēsturiskā mantojuma apkopotājs un glabātājs, mākslinieks, īsts latvietis, kas teju vienā vecumā ar savu valsti.

Roberts jaunības dienu laikā izvēlējās sarežģītāko un aizliegtāko ceļu turpmākai dzīvei- pretoties padomju varai. Jansonu un viņa cīņu biedrus aizsūtīja uz tālo Krievijas pilsētu- Magadanu. Viņus sodīja ar 25 gadu ieslodzījumu labošanas darba nometnēs. Par Robertu apžēlojās, saīsināja lielo soda termiņu. Viņš atgriezās Latvijā, lai uzsāktu jaunu un pilntiesīgu dzīvi dzimtenē. Pats Roberts uzticēja savu biogrāfiju, lai arī citi uzzinātu par viņa darbiem un dzīvesgājumu.



Fragmenti no Roberta Jansona biogrāfijas

„...Mana dzimtā vieta ir Kurzeme – piedzimu 1929.gada 11.aprīlī Aizputes apriņķa Dzērves pagastā, „Baltiņu” mājupirtiņā, ko, tikko kalējmeistara amatu ieguvušais, mans tēvs īrēja no saimnieka, lai izmantotu dzīvošanai. Ģimenes sastāvs: - tēvs Mārtiņš, dzimis 1904.g.8.jūnijā, māte Minna dzimusi 1906.g.18.martā un viņas māte Līza Šulcs 1877.g.16.martā...”

„...Pēc kara mācījos Liepājas politehnikuma būvniecības nodaļā un pa vakariem Lietišķās mākslas vidusskolā mācījos zīmēšanu, veidošanu un mākslas vēsturi. Tā kā pēc vācu armijas kapitulācijas uzvarējušie Padomju armijas karavīri „pārķemmēja” mežus un dzīvojamās mājas, lai uz „filtrāciju” savāktu vīriešus, vecākus par 18 gadiem, aizvests nezināmā virzienā bija mans tēvs un vēl daudzi citi. Tehnikumā, iepazīstoties ar saviem kursa biedriem, uzzināju, ka arī daudziem no viņiem tēvi aizvesti, un par viņu likteņiem padomju varas pārstāvji klusē. Klīda baumas, ka krievu okupanti gatavojas latviešu ģimeņu masveidīgai izsūtīšanai, kā tas bija noticis 1941.gada 14. jūnijā. Nolēmām organizēties bruņotai cīņai pret nežēlīgā Staļina komunistisko terorū. Slepēni bruņojāmies un atbalstījām nacionālos partizānus Liepājas un Aizputes apriņķos...”

„...1947.gada 8. septembrī sākās Padomju Latvijas Valsts drošības ministrijas virsnieku akcija mūsu izveidotās pretpadomju bruņotās pagrīdes organizācijas likvidācijai. Čekistiem izdevās sagūstīt ap 40 jauniešus. No tiem 31 jaunieši 1947.g. decembra beigās tiesāja Latvijas PSR Iekšlietu ministrijas karaspēka Kara tribunāls. Man un vēl astoņiem apsūdzētajiem piesprieda nāves sodu, bet, ievērojot PSRS Augstākās padomes prezidija 1947.g. 26.maija dekrētu Par nāves soda atcelšanu, mūs sodīja ar ieslodzījumu labošanas darbu nometnēs uz 25 gadiem, tiesību zaudēšanu uz 5 gadiem un visas mantas konfiskāciju. Pārējiem piešķīra tikai 10 gadus nometnē, bet vēlāk soda laiku pagarināja uz 25 gadiem labošanas darbu nometnēs, kur mūs centās šausmīgi smagos apstākļos pārveidot par padomju cilvēkiem, kuru pienākums bija slavēt vareno „tautu tēvu” Staļinu, PSRS komunistisko partiju un runāt viskultūrālākā valodā pasaulē, kas, viņuprāt, bija krievu valoda...”

„...Rīgas Centrālcietumā čekisti savāca sagūstītos un notiesātos latviešu nodevējiem. Mani un manus cīņu biedrus, kuriem uz reizes piesprieda augstāko sodu, iekļāva ešelonā, kas mūs aizveda pāri visai Sibīrijai, un izvietoja pārsūtīšanas lāģerī pie ostas Vaņino. Vēlā rudenī mūs, vairākus tūkstošus, salādēja kuģa „Sovteskaja Latvija”, kas agrāk saucās „Hercogs Jēkabs”, ietilpīgajā vēderā un pa šausmīgi bangojošo Ohotskas jūru aizveda uz ziemeļiem- pilsētu Magadana. Tur pa dažādām nometnēm un dažādiem vergu darbiem izķepurojos līdz 1955.g. pavasarim, kad sākās politieslodzīto lielo soda termiņu saīsināšana. No nometnes tiku ārā, bet vēl nometinājums Magadanā. Tikai 1956.g.7.augustā lidmašīna mani nesa uz dzimtenes pusi līdz Habarovskai. Tālāk ar vilcienu, un 18.augusta rītā izkāpu no pasažieru vagona Rīgā uz Latvijas zemes...”

„...Atgriezies Rīgā, tūdaļ sameklēju pirms manis mājās atgriezušos lāģera draugu, talantīgo akvarelistu Nikolaju Malcenieku. Tā kā man steidzīgi bija vajadzīgs pasē zīmogs par pierakstu, taujāju Nikolajam, vai viņš nezina kādu mājas īpašnieku Rīgas tuvumā, kas būtu ar mieru mani savā īpašumā pierakstīt kā patālu radnieku. Nikolaja māsas Katrinas ģimene, kura dzīvoja Langstiņu ciemā, bija ar mieru mani pierakstīt savā mājas grāmatā. Esmu viņai ļoti, ļoti pateicīgs līdz sava mūža galam...”

„...Darba meklējumi beidzās nesekmīgi, kaut gan pēc sludinājumiem apstaigāju neskaitāmas vietas. Iestāžu vai kadru daļas priekšnieki, ieskatījušies Magadanā izdotā pasē un darba grāmatiņā, pateica, ka brīvu darba vietu nav. Dažviet man pateica, ka dzimtenes nodevēji viņiem nav vajadzīgi, lai tikai braucot atpakaļ uz Sibīriju...”

„...nolēmu iestāties Rīgas būvniecības tehnikumā, lai Liepājas tehnikumā iesāktās mācības šeit pabeigtu neklātienē. Ar Magadanā iekrāto naudu cerēju, ka kādam laikam pārtikai pietiks. Kā par brīnumu, manu iesniegumu pieņēma, bet iestājek sāmos izgāzos krievu valodā, jo par gramatiku man nebija nekādas saprašanas. Lāģerī iemācītā krievu valoda eksaminētājus šausmināja. Tā kā pirmajā svarīgākajā priekšmetā biju izkritis, man paziņoja, ka mani pie nākošiem nepielaidīs. Turpināju meklēt darbu. Kādā sludinājumā izlasīju, ka Rīgas pilsētas onkoloģiskajā dispanserā Kr.Valdemāra ielā 20. vajadzīgs virtuves strādnieks. Devos turp. Paskaidroja pienākumus – virtuvei ar rokas divriteņu ratiņiem no

bāzēm jāpiegādā produkti un jāuznes nama trešajā stāvā, malka no šķūnīša pagalmā arī jāuznes 3.stāvā, kur atradās dispansera telpas, ieskaitot virtuvi. Alga – 300 rubļi un pusdienas. Kad simpātiskais galvenais ārsts ieskatījās manā pasē un darba grāmatiņā, viņa seja sadrūma. Labu brīdi viņš nezināja, ko teikt. Tad klusu ierunājās : „Jūs taču esat tiesāts par noziegumiem pret pastāvošo padomju varu, es vienkārši baidos jūs pieņemt darbā, man ir speciāla instrukcija no augšas, to pārkāpjot, attiecīgās varas orgāni mani var uzskatīt par latviešu nacionālistu atbalstītāju.” Es viņam centos ieskaidrot, ka piespriesto sodu esmu izcietis padomju labošanas darbu lāģerī un tagad esmu pārtaisīts par nevainojamu padomju pilsoni. Mani tālākie paskaidrojumi daktera nostāju nemainīja – viņam bija jāpilda specinstrukcija. Man šis cilvēks iepatīkās, jo sapratu, ka viņš klusībā arī neieredz Latvijas sarkanos okupantus, bet ļoti baidās nonākt konfliktā ar komunistu totalitāro varu un zaudēt savu galvenā ārsta vietu. Pārskaities devos uz netālās Stabu ielas „Stūra māju” meklēt taisnību. Ar briesmīgiem nostāstiem apvītā lielā nama durvis atvēru ar drebošu sirdi. Sargs pieprasīja caurlaidi. Man tās nebija. Viņš paskaidroja, ka to var dabūt caurlaižu telpā, kurā ieeja no ēkas stūra. Iegājis norādītā telpā, ieraudzīju apļveida sienu ar vairākiem aizvērtiem lodziņiem. Piekļāvēju pie viena, atvērās blakus esošais lodziņš un parādījusies vīrieša galva skaidrā latviešu valodā man noprasīja, kāda man vajadzība. Īsumā izstāstīju savu bēdu. Mazliet padomājis, vīrietis atbildēja, ka man palīdzēsot. Lūdzu uzrakstīt zīmīti, ko parādīt dispansera galvenajam ārstam. Vīrietis aiz lodziņa atbildēja, ka zīmīti rakstīt viņš nedrīkstot, bet piezvanīšot. Rīt mani darbā pieņemšot. Viņa teiktajam nenoticēju, jo nevarēja būt, ka čekists man palīdzēs iekārtoties darbā. Tomēr mazs prieka stariņš manā, rūpju nomāktā, sirdī iekrita...”

„... Otrā dienā, 1956.gada 2.oktobrī, čekista zvana iedrošināts, Rīgas onkoloģiskā dispansera galvenais ārsts mani darbā pieņēma, ar mēneša algu – 300 rubļi. Strādāju uzcītīgi, uzdotos darbus paveicu savlaicīgi, bet tomēr ar lielu piepūli. Ar parastiem rokas ratiņiem - divričiem virtuvei bija jāpiegādā gaļas un citi produkti no veikala, kas atradās Gorkija ielā iepretī Veneriskajam dispenseram. Pēc sakņaugiem bija jābrauc uz Centrāltirgū un Ganību dambī atrodošām noliktavām. Toreiz pa ielām automobiļu ripoja maz, tie mani sevišķi netraucēja. Produktu un malkas piegāde bija

jāveic priekšpusdienā. Visu sanest trešā stāvā bija īsta katorga. Biju spiests izgudrot, kā šo darbu atvieglot. Uz balkona pie ieejas virtuvē uzmontēju kaut kur atrastu koka skrituli. Tam pārliku striķi un abus galus nolaidu lejā. Vienu striķa gala cilpu apliku ap pārtikas kasti, vai malkas maisu un, aiz otrā striķa gala velkot, kravu uzvilku uz balkona. To no striķa atkabināja kāda no virtuves strādniecēm. Šis paņēmieni manu darbu ļoti atvieglāja. Malka atradās pagalmā diezgan lielā šķūnī, labi izžuvusi, aiz atslēgas, lai naktī kaut kur neaizceļo. Sakarā ar manu izgudrojumu pēc labi paēstām pusdienām man palika nedaudz brīva laika. Smēķēt nesmēķēju, slaistīties bija neērti. Palīdzēju virtuvē. To pamanīja mans tiešais priekšnieks saimniecības vadītājs un tūdaļ man piešķīra papilddarbu – pusi elektriķa slodzi ar algu 250 rubļi mēnesī. Neko daudz no elektrības nesapratu, bet izdegušās spuldzes nomainīt, elektriskām plītnēm un gludekļiem nomainīt spirāles man nebija problēma. Atkal mans priekšnieks pamanīja, ka kaut ko palīdzu virtuves meitenēm. Man pielika vēl vienu darbiņu – jāpilda arī sanitāra pienākumi. Pēc operācijām man bija jāpalīdz otram, gados vecākam un spēkos švakākam, sanitāram operācijas zālē izoperētos slimniekus noņemt no operācijas galda, aiznest uz palātu un ielikt gultā. Tas bija smags un delikāts darbs, bet to visu veicu ar prieku, jo palīdzēt slimniekiem uzskatīju par goda lietu. Bija patīkami un priecīgi ap sirdi, ka visus uzdotos darbus spēju paveikt laikā un labā kvalitātē. Pret mani visi izturējās laipni, pat arī ārsti un medmāsiņas. Arī mans priekšnieks bija laipns, bet viņam ļoti patika mani šad tad paskubināt, kad pamanīja mani ar kādu māsiņu patērzējam. Ar darbu, atalgojumu un darbabiedru labestību biju pilnīgi apmierināts, tikai nakšņošana bija kā partizānam – ļoti pieticīga un nelegāla. Ar to bija pagaidām jāsamierinās, cerēju, ka nākotnē dzīves apstākļi uzlabosies...”

„...Pēc atbrīvošanas no darba Rīgas pilsētas onkoloģiskā dispanserā 1957.gada 24.jūlijā iestājos darbā Staļina vārdā nosauktā kolhozā, kura zemes un mežu teritorijas atradās ap Ikšķiles ciemu. Mani ieskaitīja būvbrigādē, kuru vadīja kāds „atkulakotais” vidējais zemnieks Andersons bez speciālās būvniecības izglītības, bet diezgan zinošs. Sāku strādāt par apmetēju kolhozam piederošā bijušo turīgo zemnieku mājā „Bulstrumi”, kurā bija jāremontē slaucamo govju fermā strādājošo ģimeņu dzīvokļi. Tā kā biju brīva līguma strādnieks, bet ne kolhoza biedrs, man algu solīja

izmaksāt katru mēnesi. Sākums bija grūts, jo instrumenti bija jāgādā pašam...”

„...Ļoti svarīgi bija labā, saulainā pavasara laikā mūsu miteklim uzklāt jaunu jumta segumu. Uzzināju, ka Ikšķile – Tīnūži lielceļa malā pie „Ezermaļu” mājām atrodas šķindeļu plēšamā iekārta. Mājā dzīvoja šīs mašīnas īpašnieks un ražošanas speciālists, kas bija ar mieru šķindeļus saplēst, tikai vajadzēja sadabūt attiecīgu kokmateriālu. „Bulstrumos” dzīvojošie kolhoznieki man pavēstīja, ka Ogres mežniecības Selēku apgaitā, kura no Ikšķiles ciema atradās tikai apmēram 4 km attālumā, par mežsardzi strādā jauna meitene. Iespējams, ka viņa man kaut kā varēšot palīdzēt...”

„...Saņēmuši no Salēku meža kokmateriālus, pie „Ezermaļiem” kopā ar Hermani Streļcovu, izsūtījuma biedru un latviešu nacionālistu, saplēšām jumta šķindeļus un „Skanuļu” mājai uzsitām jaunu jumta segumu. Bez prieka un gandarījuma strādāju kolhoza būvbrigādē, jo darbi bija jāveic pilnīgi bez kādas mehanizācijas un atalgojums bija ļoti niecīgs. Atkal manī uzbangoja zvērīgs naidis pret šo nejēdzīgo, verdzisko komunistu radio valsts iekārtu. Aicināju Hermani atkal sarīkot kādu slepenu pretpadomju akciju. Viņš manu priekšlikumu uzņēma ar prieku. Vasarā kādi drosmīgi latviešu patrioti Rīgā pie vecās prefektūras nama radio tornī bija uzvilkuši brīvās Latvijas nacionālo karogu, kas vairākas dienas lepni plīvoja un priecēja krievu okupantu nīdēju sirdis, jo miliči ātri nevarēja atrast drošminieku, kas spētu mastā uzrāpties un karogu noņemt. Tas bija vareni! Tas rosināja mūs ātrāk realizēt savu nodomu. Es izgatavoju lielāku skaitu uzsaukumu ar aicinājumu latviešiem nepakļauties pārkrievošanai un sevī uzturēt Lāčplēša varoņgaru. Īsi pirms Lāčplēša dienas lapiņas aizvedām uz Rīgu un sametām iedzīvotāju pastkastītēs. Šablonus iznīcinājām un par šo darbiņu nevienam nestāstījām ...”

„.... Mana draudzība ar mežsardzi Rasmu izveidojās tik cieša, ka nolēmām pavasarī sākt kopdzīvi un būvēt savu ģimenes ligzdiņu. Biju spiests 1958. gada 18.februārī iestāties Staļina vārdā nosauktā kolhozā par biedru, lai man būtu tiesības pieprasīt zemes gabalu ģimenes mājas celtniecībai Ikšķiles ciemā, kas atradās uz kolhoza zemes, kura bija nacionalizēta Ikšķiles pamatiedzīvotājiem, viņu lietošanā atstājot tikai ap 0,20 ha zemes

zem ēkām un dārzam. 1958. gada 15.marts manā un Rasma dzīvē izvērtās par ļoti nozīmīgu dienu. Ikšķiles ciema izpildkomitejas sekretāre Auderiņa mūs sareģitrēja – mēs kļuvām likumīgi vīrs un sieva...”

Rasma un Roberts 2014.gada pavasarī Māras ielā 4- dārzā pie savas ģimenes mājas Ikšķilē.



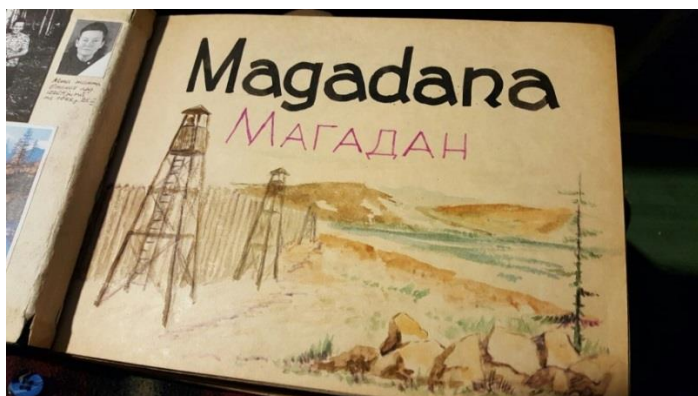
Mūsdienās drosmē un cēlsirdība ir reti sastopama jauniešos, kā Jūs atradāt drosmi, lai kopā ar saviem vienaudžiem pretotos komunistu iekārtai?

Tas ir vienkārši, viss ir atkarīgs no apkārtējās vides, ģimenes audzināšanas un skolotājiem. Jaunībā cilvēks nedomā par sekām, bet iet un dara. Mēs nevarējām rokas klēpī salikuši sēdēt.

Vai rokas nenolaidās, vēlme sākt jaunu dzīvi nepazuda, kad kāds darba pārrunu laikā atbildēja : „Mums dzimtenes nodevējus nevajag, brauc atpakaļ uz Sibīriju.” ?

Atgriežoties Latvijā sapratu, cik paši latvieši ir neiecietīgi un nejauki pret savējiem. Tur, tālajā Magadanā, visi viens otram palīdzēja.

Galvenais ir nepadoties un turpināt meklēt.



Vai "karš" turpinājās arī pēc kara?

Kā beidzās karš, sāku iet tehnikumā. Pēc kara laika dzīvošana bija īpaši nabadzīga pilsētniekiem. Mēs ar kursa biedriem iekritām par bruņošanos, lai pretotos varai. Uzreiz kā mūs arestēja, izvirzīja apsūdzību. Draudēja mūs nošaut, taču nekur nepieminēja, ka pretojāmies pret necilvēcisku varu.

Ja Jums jāsalīdzina savs dzīvesgājums ar mūsu Latvijas „dzīvesgājumu”, kādas līdzības saskatāt? Vai varat vilkt paralēles savai dzīvei ar mūsu valsts vēsturi? Jūs esat tikai vienu gadu desmitu jaunāks par mūsu valsti...

Cilvēku izmāca apstākļi. Pēc 1918. gada Latvijā parādījās tik daudz nelabvēļu. Gan manu, gan Latvijas nākotni mēģināja izpostīt šie nelabvēļi, taču, kā jau teicu, galvenais ir nepadoties. Viens cilvēks nespēj noteikt veselas nācijas likteni, to arī es centos pierādīt.

Vai māksla arī ir politiska? Jūs visu dzīvi esat nepakļāviest komunistu varai, taču nodarbojāties ar savu sirdslietu- zīmēšanu, gleznošanu- šajā politiskajā iekārtā?

Darba vietā bija visi uzskates līdzekļi un lozungi uz labāku darbu un dzīvi. Viss man apkārt bija pakļauts komunistu varai. Arī mākslas jomās katrs solis tika uzraudzīts no augšas. Jā, es nodarbojos ar savu sirdslietu, bet par brīvu vaļu mākslā ne runas nevarēja būt.

Kādu Jūs redzat Latvijas nākotni?

Reliģisks cilvēks teiktu- viss ir Dieva rokās. Īstenībā viss ir mūsu rokās- kā ekonomiski nostabilizēsim visu, lolosim savu zemi. Vajag likumus, jo neviens tos nepilda, Latvija alkst pēc tautas cieņas.



Roberts Jansons ar ģimeni Ikšķilē

Roberts, strādājot Ikšķiles Tautas namā 1960. gadā



Ilgi veidotā, uz faktiem un čekistu izmeklēšanas protokolu stiprinātā dokumentālā grāmata par bruņotās pretpadomju organizācijas “KURSA”



zēnu likteņiem tika iespiesta Liepājā, 2009. gada jūnijā.



Roberts Jansons piedalījās nevardarbīgā cīņā – ar plakātu izgatavošanu un fotografēšanu, par krievu okupantu nolaupītās Latvijas suverenitātes atjaunošanu

Latvijas Valsts Saeima Nacionālas apvienības deputātu kopa
sava vadītāja Raivja Dzintara vadībā mani
apciemoja, lai
iepazītos ar manu
pašreizējo darbību
rakstot apcerējumus
par Ikšķilē dzīvojošo
Latvijas patriotu dzīves
stāstiem, un
manu darbu novērtēja ar
ATZINĪBAS RAKSTU



2015. gada 15. marts
Rasmas un Roberta laulāšanās 57. gadadiena,
tuvojas mūsu laimīgās kopdzīves noslēgums



Dievs, svētī un sargā Latviju !